

УДК 338.24.021.8

Зеленков Юрій Олександрович

Здобувач кафедри менеджменту в будівництві

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

СИСТЕМНІ ВАЖЕЛІ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

***Анотація.** Розглянуто системні важелі державного регулювання інвестиційних процесів. Обґрунтовано необхідність констатувати, що під державним регулюванням необхідно розуміти державні технології залучення інвестиційних ресурсів.*

***Ключові слова:** інвестиційна діяльність; інвестиції; державний регулятор; технологія залучення; державні інвестиції*

***Аннотация.** Рассмотрены системные рычаги государственного регулирования инвестиционных процессов. Обоснована необходимость констатировать, что под государственным регулированием необходимо понимать государственные технологии привлечения инвестиционных ресурсов.*

***Ключевые слова:** инвестиционная деятельность; инвестиции; государственный регулятор; технология привлечения; государственные инвестиции*

***Abstract.** Investing as a long-term investment of capital with the aim of receipt of income envisages a stowage and estimation of plan of development of acting on the measure of achievement of desirable result. The system levers of government control of investment processes are examined in sex. A necessity to establish is grounded, that under state adjusting it is necessary to understand state technologies of bringing in of investment resources. Government control over of investment processes can be brought to development of technology of bringing in of investment resources, that we will understand as totality of measures the successive passing of that allows to the enterprise to use present at the market potential of investment resources. Thus, government control of investment processes is technology of the use of internal mechanism of bringing in of investments, that is most simple, but possibilities of this mechanism are limited to the results of financially-economic activity of enterprise.*

***Keywords:** investment; investment; government regulator; attracting technology; public investments*

Постановка проблеми та її актуальність

Інвестування як процес (інвестиційний процес) – це складний комплекс робіт, який включає такі основні фази: визначення об'єкта інвестування, залучення фінансових коштів, здійснення контролю за їх використанням.

Зазвичай, з цим процесом пов'язані три основні чинники: час, ризик і величина очікуваного прибутку. У деяких випадках найважливішим чинником виступає час, наприклад, для державних облігацій. У інших ситуаціях головним є ризик, наприклад, для опціонів на купівлю звичайних акцій. У ряді випадків істотними є обидва ці чинники (наприклад, для купівлі звичайних акцій) або всі три чинники (наприклад, для вкладення капіталу у венчурні підприємства).

Інвестування як довгострокове вкладення капіталу з метою отримання прибутку передбачає складання та оцінку плану розвитку подій за мірою досягнення бажаного результату. Такий план називається інвестиційним проектом і лежить в основі прийняття рішення про інвестиції.

З фінансового та економічного поглядів інвестування може бути визначене як довгострокове вкладення економічних ресурсів для одержання доходу в майбутньому, який перевищує первинні вкладення. Процес реального інвестування здійснюється на основі інвестиційного проекту, а інвестиційна діяльність – на основі збігу інвестиційного попиту та пропозиції. Суб'єкти інвестиційної діяльності реалізують інвестиційний попит та пропозицію, вступаючи до певних економічних відносин через інвестиційний ринок.

Нині ринок інвестицій характеризується великим попитом і незначною пропозицією. У зв'язку з цим перед інвесторами постало завдання вибору найбільш привабливого інвестиційного проекту. Для оцінки доцільності інвестицій необхідно всебічно вивчити фактори, що безпосередньо впливають на вибір інвестиційного проекту.

Тому, відповідно до умов ринку, постає питання не тільки вдалого вкладення коштів, а розробка механізму їх залучення в різні сфери функціонування підприємств.

Аналіз основних досліджень

Інвестування виробництва та економічне регулювання інвестиційного процесу: Я.К. Білоуська, М.Я. Дем'яненко, І.Й. Дороша, М.І. Кісіль, М.М. Кропивка, І.І. Лукінова, П.Т. Саблука та інші.

Дослідження різних підходів щодо підвищення ефективності фінансового забезпечення інвестиційної діяльності: О. Васюренко, Б. Губський, В. Ковальова, О. Лапко, Л. Лисяк, О. Стоянова, Н. Татаренко, П. Фролова та ін.

Моделювання фінансових процесів, в тому числі інвестиційно-фінансових, розглянуті в роботах Є.Ф. Жукова, О.І. Лаврушина, А.М. Мороза, О.А. Петрова та інших.

Вагомий внесок у розвиток наукових підходів щодо вивчення та активізації інвестиційного процесу в Україні внесли провідні вітчизняні науковці: А.А. Пересада, П.С. Рогожин, В.Г. Федоренко, В.Я. Шевчук та інші.

У світовій практиці інвестиційний проект є комплексом взаємопов'язаних заходів, спрямованих на досягнення поставлених цілей в умовах обмежених фінансових, матеріальних та інших ресурсів. Життєвий цикл інвестиційного проекту має такі стадії: формулювання проекту, проектний аналіз, розробка проекту, його здійснення та оцінка результатів, ліквідація.

Мета статті

Метою даної статті є визначення системних складових (елементів) державного контролю інвестиційної діяльності, як мотиваційного важеля розвитку інвестиційної діяльності підприємства.

Основний матеріал

Спираючись на вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку інвестиційних процесів у сучасних ринкових умовах і теоретичні дослідження у цій галузі, окремі вчені намагаються поглибити розуміння змісту інвестицій. Так, Д.О. Єндовицький вважає, що інвестиції – це капітал в його матеріальній (майно компанії) і вартісній (джерела ресурсів) формі, що використовується у

короткотерміновій чи довготерміновій перспективі з метою отримання економічної вигоди і досягнення соціального ефекту.

Не можна не погодитись із думкою російського економіста Г.І. Іванова, який, синтезуючи різноманітні підходи до розкриття економічної сутності інвестицій, визначає їх як усі види і форми майнових, інформаційних цінностей, у тому числі права на них, що вкладаються у розвиток людських ресурсів і в об'єкти будь-якої діяльності з метою приросту капіталу, досягнення їх високої рентабельності та (або) іншого корисного ефекту. У даному визначенні автор дуже вдало відступає від технократичного підходу до визначення інвестицій, вводячи у зміст поняття "інвестиції" розвиток людських ресурсів (людського капіталу), як найвищої цінності, що є особливо важливим в умовах розвитку гуманізації виробництва і всієї системи економічних відносин. Вважаємо доречним наголосити на тому, що інвестиції у підприємницьку діяльність вкладаються не просто для отримання прибутку, а також з метою досягнення високої, порівняно з конкурентами, рентабельності.

Незважаючи на таку кількість поглядів на сутність інвестицій, у них можна знайти спільні риси: інвестиції – це вкладення, які переслідують певну мету, унаслідок чого повинен бути результат у вигляді отримання прибутку або досягнення іншої мети.

В українській економічній літературі термін "інвестиції" став досить широко використовуватися у 90-х роках, коли в країні почала здійснюватися програма переходу до ринкової економіки. До того, доволі часто термін «інвестиції» ідентифікували з терміном «капітальні вкладення». Відповідно інвестиції – це валові капітальні вкладення з додаванням до них середньорічних витрат оборотного капіталу господарюючого суб'єкта, вкладення в цінні папери, вкладення, які забезпечують при цьому отримання доходу.

Сучасний фінансовий ринок пропонує підприємствам широкий перелік фінансових інструментів залучення інвестицій для реалізації їхніх інвестиційних проектів. Кожен з таких інструментів має свої переваги й недоліки, тому першочергового значення набуває розробка критеріїв їх вибору. Вирішуючи завдання формування раціональної структури коштів підприємства, необхідно враховувати ряд об'єктивних і суб'єктивних чинників, це дозволить цілеспрямовано формувати структуру капіталу, забезпечуючи умови найбільш ефективного його використання.

Таким чином, можемо зробити висновок, що залучення підприємствами державного фінансування (фінансове інвестування) має такі

позитивні моменти: можливість отримання державних інвестицій передбачено як на державному, так і на місцевому рівні (регіональні програми). В обох випадках технологія залучення передбачає наявність високоефективного швидкоокупного проекту, попереднім етапом реалізації якого є проходження багаторазових незалежних експертиз і конкурсного відбору: подання заявки на участь у конкурсному відборі; пред'явлення документів, які повинні бути надані претендентом для участі у конкурсному відборі для реалізації інвестиційних проектів (бізнес-план або техніко-економічне обґрунтування інвестиційного проекту; бухгалтерські баланси, звіти про прибутки та збитки, про відсутність (наявність) заборгованості за податковими зобов'язаннями, за платежами до Пенсійного фонду України; висновки щодо інвестиційного проекту органів, які здійснюють контроль за додержанням безпеки виробництва та праці, протипожежної і екологічної безпеки, інших органів та організацій відповідно до законодавства та ін.); перевірка поданих документів секретарем Конкурсної комісії та їх реєстрація у книзі реєстрації учасників конкурсного відбору щодо визначення переліку суб'єктів підприємництва для розгляду та реалізації інвестиційних проектів; проведення комплексної експертизи проекту; проведення конкурсного відбору.

Визначення переможців конкурсного відбору здійснюється за такими критеріями: строк окупності інвестиційного проекту; розмір прибутку; рентабельність виробництва; створення додаткових робочих місць; витрати на створення одного робочого місця; відповідність інвестиційного проекту пріоритетним напрямам, визначеним програмою економічного та соціального розвитку міста на відповідний рік; вироблення продукції (послуг) на експорт; збільшення обсягу виробництва продукції на 1 грн залучених бюджетних коштів; зростання рівня заробітної плати.

І такі *негативні сторони:* наявність високоефективного швидкоокупного проекту, попереднім етапом реалізації якого є проходження багаторазових незалежних експертиз і конкурсного відбору.

Тому, ґрунтуючись на системних властивостях, таких як: *обмеженість, цілісність, структурність, взаємодія з середовищем, ієрархічність та множинність опису* можна говорити про необхідність розробки державного регуляторного механізму (спрямованого на стимулювання) інвестиційних процесів.

Ґрунтуючись на системному аналізі функціонування підприємств та розвитку інвестиційних процесів в Україні, можна означити

такі системні етапи (системні важелі) державного регулятора:

- прогнозування, планування та програмування розвитку національної економіки та окремих її структурних елементів;
- формування бюджету, передбачення у ньому обсягів державного фінансування інвестицій;
- планування централізованих державних коштів;
- розміщення держконтрактів і контроль за їх виконанням;
- визначення умов реалізації інвестиційних проектів та їх експертизу;
- проведення інвестиційної діяльності (інвестування бюджетних, позабюджетних та інших коштів, передбачених для цих цілей). Обсяги державних інвестицій за рахунок коштів ДБ за поданням уряду затверджує ВР України у ДПЕСР України.

Однак, оскільки за рахунок бюджетних асигнувань здійснюється інвестування не тільки ЦКП, а й розвитку соціальної інфраструктури загальнодержавного значення (передбачає формування переліку таких об'єктів), фінансування розвитку таких об'єктів соціальної інфраструктури здійснюється у формі прямих бюджетних асигнувань і у формі державного кредиту. Розвиток соціальної інфраструктури у містах і селищах міського типу фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів. Міністерства і відомства визначають (конкретизують) дані щодо ризиків та обсягів інвестицій за відповідними програмами, напрямами та об'єктами і забезпечують цільове використання державних коштів через виконання завдань **державних замовлень (державних контрактів)**. Державне замовлення на виконання робіт у капітальному будівництві є однією з головних форм реалізації державних інвестицій.

Державні, міждержавні та регіональні інвестиційні проекти та програми, що фінансуються за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів, підлягають обов'язковій державній експертизі.

Важливим елементом регулювання інвестиційної діяльності є *експертиза інвестиційних проектів*. Реалізація інвестиційної політики держави передбачає розробку й аналіз інвестиційних проектів.

Тому, *державне регулювання інвестиційних процесів можна звести до розробки технології залучення інвестиційних ресурсів, що ми будемо розуміти як сукупність заходів, послідовне проходження яких дозволяє підприємству використовувати наявний на ринку потенціал інвестиційних ресурсів.*

Висновки. Перспективи подальших досліджень

Таким чином, державне регулювання інвестиційних процесів – це технологія використання внутрішнього механізму залучення інвестицій, яка є найбільш проста, але можливості цього механізму обмежені результатами фінансово-господарської діяльності підприємства.

Технологія використання бюджетного механізму залучення інвестицій є найскладнішою внаслідок дефіциту бюджетних коштів і, як наслідок, жорстких критеріїв відбору проектів для реалізації.

Технологія залучення (запозичення) інвестиційних ресурсів за допомогою фондового ринку не менш складна для емітента і припускає

значні тимчасові витрати і високу кваліфікацію. Також існує безліч чинників, які гальмують розвиток фондового ринку в Україні, передусім потрібно усунути нормативно-правові перешкоди на правовому рівні та в самому механізмі його фінансування.

Технологія запозичення коштів на кредитному ринку для підприємств із задовільними фінансовими показниками не займає багато часу і проста в оформленні, але потребує наявності гарантійного забезпечення.

Технологія залучення інвестицій за допомогою лізингу схожа з запозиченням коштів на кредитному ринку, але при використанні лізингу підприємство-реципієнт отримує не грошові кошти, а готові до експлуатації машини, устаткування і т.п.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала: Монография. [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Изд-во Ника-Центр. 2000. – 431 с.
2. Новейший философский словарь. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://slovari.yandex.ru/diet/phil._diet/article.
3. Райзберг В. А. Современный экономический словарь. [Текст] / Райзберг В. А., Лозовой Л. М., Стародубцева Е. Б. – М.: Изд-во ИНФРА-М, 2007 – 536 с.
4. Игонина Л. Л. Инвестиции: Монография [Текст] / Л. Л. Игонина. – М.: Изд-во Магистр, 2008. – 585 с.
5. Бондар О. А. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: монографія [Текст] / О. М. Алімов, О. А. Бондар, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур та ін. – К. : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 520 с.

References

1. Blank I.A. Management Formation capital: Monohrafiya. [Text] / IA form. - Kiev: Izd Nika Center. 2000. - 431 p.
2. Noveyshyy philosophical dictionary. [Elektronnyy resourse] - Access: [hptt://slovari.yandex.ru/diet/phil._diet/article](http://slovari.yandex.ru/diet/phil._diet/article).
3. Rayzberh V.A. Modern Ekonomicheskie dictionary. [Text] / V.A. Rayzberh, Lozovoy L.M., Starodubtseva EB - M.: Izd INFRA-M, 2007 - 536 p.
4. Igonin L.L. Investments: Monohrafiya [Text] / L.L. Igonin/ - M.: Publishing House Master, 2008. - S.585.
5. Bondar O.A. potential sustainability Ukraine in implementing the integration of state selection Monograph [Text] / A. Alymov, A. Cooper, L.S. Ladonko, I.M. Lytsur and others. - Kyiv: SI "Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of NAS of Ukraine", 2013. - 520 p.

Стаття надійшла до редколегії 15.07.2014

Рецензент: д-р техн. наук, проф. В.О. Поколенко, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ.